

אמר רב אחא בר רב עולא: דינו כמנעל ומטמא מדרס שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו.

שנינו במתניתין: ואם יש לו, לקב בראשו, בית קיבול כתיתין — טמא.

אמר אביי: טמא ששנינו במשנה הוא רק טומאת מת בטומאת אוהל ובמגע, ואין טמא מדרס. שאינו נעשה על ידי מדרס הזב לאב הטומאה משום שאינו עשוי למדרס הזב אלא לתכשיט, וטומאת מדרס היא רק בכלי המיוחד לכך, ולא בכלי אחר שדרס עליו הזב.

רבא אמר: קב שיש לו בית קיבול אף טמא מדרס, כיון שלפעמים נסמך הזב על הקב.

אמר רבא: מנא אמינא לה שאם לפעמים הוא נסמך עליו, יכול לקבל טומאת מדרס?

דתנן: עגלה של קטן העשויה למשחק⁽⁸²⁾, ולעיתים מושיבים אותו בה לשחק עמו — טמאה מדרס, מפני שלפעמים הקטן יושב עליה, והוא הדין קב שיש לו בית קיבול לפעמים הוא נסמך עליו.

ואביי אמר: שאין להוכיח משם. כי התם טמאה מדרס משום שפמיד עילויה, הכא לא פמיד עילויה.

אמר אביי: מנא אמינא לה שאין הקב נטמא מדרס מפני שלא נחשב מיוחד לכך.

דתניא בברייתא: מקל של זקנים המהלכים על רגלם, ולפעמים נסמכים עליו — טהור מכלום, אינו מטמא מדרס לפי שאינו עשוי לסמיכה, ושאר טומאות אינו מטמא שהרי כלי עץ שאין להם בית קיבול אינם מקבלים טומאה באהל או במגע.

ולמד אביי קב הקיטע ממקל של זקנים.

ורבא אמר: אין להוכיח מברייתא זו, כי ב-10 התם במקל של זקנים, לתרוצי פוגיא עבידא שאין עשוי המקל לסמוך עליו אלא רק לזקוף את קומתו ולתקן את פסיעותיו.

הכא קב של קיטע לסמוך עילויה כל גופו הוא דעבידא ופמיד עליה⁽⁸³⁾.

שנינו במתניתין: כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן לעזרה.

תני תנא קמיה דרבי יוחנן: נכנסין בהן לעזרה לפי שאינם מנעל.

אמר לו רבי יוחנן: אני שונה: אישה חולצת בו שהוא מנעל, ואת אמרת נכנסין בו

ולא יושב עליהם.

83. וכתבו הפוסקים שאם הזקן אינו יכול ללכת בכלל בלי המקל דינו כמו קיטע ויכול לצאת בו בשבת. משנה ברורה [שא, סד].

ודוקא אם המקל מסייע בהליכה עצמה דהיינו שהוא נסמך ונשען עליו, אבל מקל של סומא שהוא עשוי לגשש ולשמור שלא יתקל אינו

עשוי למדרס [הליכה].

עוד פירשו [רשב"א] שבאמת הסנדל עשוי לטוח בו את הסיד ולא לנעול אותו, אלא שצורתו היא כמו סנדל ולכן לפעמים הוא נועל אותו והולך עימו.

82. רש"י. והתוספות מפרשים שהם עשויים ללמד את התינוק ללכת, והוא רק נשען עליהם

לעזרה! ? והרי אסור להיכנס במנעל.

אלא, תני: אין נכנסין בהן לעזרה.

שנינו במתניתין: לוקטמין טהורה.

ומבארין: מאי לוקטמין?

אמר רבי אבהו: חמרא דאכפא דמות חמור הנישא בכתפים שהליצנים עושים אותו ונראה כאילו רוכב עליו.

רבא בר פפא אמר: לוקטמין האמור במשנה הוא קשירי עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל והולכים בהם בטיט, ואין יוצאין בהן בשבת מפני שאין זה דרך מלבוש וטהורין מטומאת מגע שהם פשוטי כלי עץ שאין בהם בית קיבול⁽⁸⁴⁾.

רבא בר רב הונא אמר: לוקטמין האמור במשנה הוא פרמי כעין צורת פרצוף [מסיכה] שנותנים על הפנים להפחיד את

התינוקות, ואין זה דרך מלבוש ולכך אסור לצאת בהן בשבת, ואין זה תכשיט וכלי תשמיש ולכך טהורים.

מתניתין:

הבנים יוצאים בקשרים. בן שיש לו געגועים [קשר רגשי מוגזם] לאביו נוטל האב רצועה ממנעל ימין שלו וקושרו במנעל שמאל של בנו. ורצועת מנעל שמאל שלו קושר במנעל ימין של בנו, וזוהי סגולה שלא יתגעגע לאביו.

והתירו לצאת בזה בשבת מפני שרפואה היא לבן.

ובני מלכים יוצאין בזוגין פעמוני זהב שמחברים למלבושיהם לנוי, וכשמחברים לבגד לא חששו שיבואו לשלוף אותם⁽⁸⁵⁾.

וגם כל אדם יוצאים בזוגין אלו ואפילו עני

נחשב כמנעל ותכשיט אף אם אינו יכול ללכת בכלל בלעדיו. שו"ע שא, יח.

84. והקשה רש"י מדוע אינם טמאים טומאת מדרס והרי הם עשויים להליכה? ותירצו התוספות שדבר שאינו עשוי להליכה רגילה אלא רק כדי לעבור בתוך הטיט לא נחשב מדרס [והוא דומה לקרש שמונח על הטיט לעבור מעליו].

והריטב"א הקשה על תירוצם במה גרועים הקשירי מסנדל של סיידים שלפעמים הולכים בהם עד ביתם ונחשבים מדרס? ותירץ, שאם הוא עשוי בצורה של נעל ולפעמים נועלים והולכים בו הוא טמא מדרס, אבל קשירי שאין להם צורת נעל וגם ההליכה בהם היא רק כדי לעבור בטיט הם לא נחשבים מיוחדים למדרס.

והתוספות הביאו פירוש הערוך שהם רגלי עץ גבוהות מאד שעשויות להגביה ולרקוד עליהם ולא נעלי הליכה.

85. וכתב הרמ"א [שא, כג] שמותר דוקא בזוג בלא עינבל שאינו משמיע קול, והקשה המגן אברהם [שם, לה] הרי איסור השמעת קול הוא דוקא בקול של שיר [כמבואר בסמ"ח שלח] ומדוע יאסרו זוגים המשמיעים קול? ותירץ, שהרמ"א אוסר דוקא בזוג של תינוק שעיקר מטרתו היא להשמיע קול, וכלי המיוחד לכך אסור אפילו בקול שאינו של שיר, אבל זוג של גדול עשוי גם לנוי ואינו עשוי במיוחד לקול מותר. ובמאירי כאן מבואר שמדובר בזוגין המשמיעים קול. וראה תהלה לדוד [שא, טו]. והביאור הלכה כתב שהמגן אברהם עצמו

אמר רב אחא בר יעקב: סגולת הקשרים מועילה, והוא דלא חזי ליה הצמח פואה שקושרים לרפואה שמשא וסיהרא שמש וירח, ולא חזי מיטרא, וכן לא יראה גשם, ולא שמיע ליה לצמח קול ברזלא, וקול תרנגולתא, וקול נוגרי לא ישמע קול של פסיעות.

אמר רב נחמן בר יצחק: אם רק באופן כזה מועילה סגולת הקשרים — נפל פותא⁽⁸⁷⁾ בכירא, נפלה כל רפואתם בבור לפי שאין אדם יכול להזהר בכל אלו.

ומקשינן: אם הקשרים האמורים במשנה הם אלו שעושים לסגולת רפואה, אם כן: מאי איריא בנימ דוקא, אפילו בנות גם כן תצאנה בקשרים אלו.

ועוד קשה: מאי איריא קטנים ש"בנים" משמע קטנים דוקא, אפילו גדולים נמי יצאו ברפואה זו?

שבישראל, אלא שדברו חכמים בחוזה שדרך בני מלכים לצאת בזה.

גמרא:

ומבארנין: מאי קשרים האמורים במשנה שמותר לצאת בהם?

אמר אדא מרי כך שמו אמר רב נחמן בר ברוך אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה: קשרי פואה [מין צמח] קושרים בצואר קשרים אלו לרפואה.

אמר אביי: אמרה לי אם⁽⁸⁶⁾: תלתא שלושה קשרים סגולתם שהם מוקמי מעמידים את החולה, ואם עשו חמשה קשרים סגולתם מועילה יותר שהם מסו מרפאים אותו, ואם עשו שבעה קשרים סגולתם מועילה יותר שאפילו לכשפים מעלי להינצל מהם.

והתירו לעשות אותם [וחלקם אפילו בשבת] מפני "שהיו ההמון באותו זמן בטוח באותם ענינים והיה טבעם מתחזק על ידי הבטחון ברפואתם". וכתב: שהיו מיחסים אותם על שם המניקות המגדלות את הילדים בלימוד הבלים, והוא אמרם: אמרה לי אם.

87. המגן אברהם [קנה, ג] הביא ב"ח בשם מרדכי הארוך, שאף שהפליגו חז"ל מאד במעלת פת שחרית לרפואות ובריאות הגוף אין נוהגים להקפיד עליה משום ששמענו שצריך שהפת תהיה עשויה מחיטה שלא שמעה קול תרנגול ולא קול מושכי אניות וכו'. וכתב על כך המגן אברהם שבודאי טעות הוא והחליפו את הגמרא כאן שאמרו נפל "פותא" והכונה היא לרפואת צמח הפואה — ב"פיתא" וחשבו

[שה, ה] כתב שפעמונים אפילו של גדול נחשבים ככלי מיוחד העשוי לקול ונחשב ככלי שיר ואסור. וראה בט"ז ומגן אברהם בסימן שלח [א] שנחלקו על פעמונים שבמעיל הספר תורה והפרכת אם נחשבים ככלי שיר. והשער הציון [שלח, ז] מבאר את ראיות הראשונים מדין זוג שבכסות. ויבואר בגמרא איך מחובר הזוג לבגד.

86. הגמרא בקידושין מפרשת שאימו של אבי מתה בלידתו, והיה קורא למניקתו שגדלתו — אם, ובהרבה מקומות מביא אביי בשמה עצות ורפואות.

אך המאירי מבאר להלן [סז, א] שהרבה מהסגולות והרפואות המובאות בגמרא אינם מועילים באמת, וחלקם הם דמיון והבלים

אלא, מאי קשרים האמורים במשנה?

כי הא דאמר אבין בר הונא אמר רבי חמא בר גוריא: בן שיש לו גענועין על אביו נוטל האב רצועה ממונעל של ימין שלו וקושר לו בשמאלו של בנו.

אמר רב נחמן בר יצחק: וסימניך כעין תפילין שיד ימין קושרת על זרוע שמאל. וחילופא אם יקשור רצועת שמאל של האב ברגל ימין של בנו סכנתא שיתגברו גענועיו.

ומביאה הגמרא מאבין בר הונא כמה דיני רפואה.

אמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: סחופי כסא אטיבורי בשבתא שפיר דמי. החושש במעיו מותר לכפות על הטבור כוס שעירו ממנו מים חמים ואוחז הכוס את הבשר ומושך אליו את המעיים ומושיבן במקומן⁽⁸⁸⁾.

ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא מותר לפוך שמן ומלח בכפות ידיו ורגליו בשבת שכך היו עושים לשיכורים להתפכח משכרותם, ואין בזה גזירת רפואה בשבת⁽⁸⁹⁾.

כי הא דרב הונא כאשר היה בא מבי רב, וכן רב שהיה בא מבי רבי חייא, וכן רבי חייא שהיה בא מבי רבי והיו חוזרים מבית רבותיהם כי הווי מביסמי כשהם שכורים, שהיו משקים יין את התלמידים, ולפי שחשובים היו עושין להם דבר להפיג את היין, מייתי משחא [שמן] ומילחא [מלח] ומערבים אותם ושייפי להו לגוייתא דידיהו ולגוייתא דברעייהו לכפות ידיהם ורגליהם, ואמרי: כי היכי דציל האי משחא כשם שהשמן הזה הולך ונעשה צלול כשהוא על האדם מחום הבשר כך ליציל חמריה דפלניא בר פלניא שיעשה השותה צלול מיין ההוא.

שהכונה היא לפת שחרית. וכן כתב החכם צבי [טו].

88. והחידוש הוא משום שהיה מקום לאסור זאת מכמה סיבות: א. משום איסור רחיצה בחמין בשבת וחידשה הגמרא שחימום על ידי כוס חמה מותר [שו"ע שכו, ו] וכן משמע בטור ושו"ע [שכח, מ] וכמבואר במשנה ברורה [שם, קכו]. ב. משום איסור רפואה בשבת, וכתב הרמב"ם [כא, לא] שהסיבה שמותר לסחופי כסא לרפואה משום שפעולת רפואה זו אי אפשר לעשותה על ידי סממנים ולכן אין בה איסור רפואה בשבת. וכן כתב השו"ע [שא, מג] וראה שער הציון שא, צד.

ג. משום עובדין דחול, שבאמת התיירו זאת רק כשיש לו צער וכאב אבל אם אין לו צער

אסור משום עובדין דחול, וכך משמע מלשון הרמב"ם ושו"ע הנ"ל וכן פסק המגן אברהם [שא, מח]. וראה להלן.

ובחידושי הר"ן כתב שההיתר הוא משום שהוא חולי שיש בו סכנה, או משום שאין זו רפואה ניכרת ורוב פעמים אינו מועיל.

89. נאמרו כמה סיבות לכך: הרמב"ם [כא, כג] פוסק שמותר לסוך שמן ומלח משום שסיכה בשמן הוא מנהג ודרך של אנשים בריאים, ולכן מותר אפילו לחולה כשכונתו לצורך רפואה. והמגיד משנה כתב שמקורו מהגמרא כאן.

הט"ז [שכח, כז] מפרש שמותר מפני שהפגת שכרות אינה נחשבת רפואה, אבל להפיג שכרות על ידי סממנים שעשויים גם לרפואת מחלות אסור כמו רפואה בשבת. וכתב המשנה ברורה

רב פפא מתני בנים, ותרוייהו שתי השמועות לעיל: דין געגועין על אביו, ודין לפופי ינוקא, מתני להו בשם אבין בר הונא.

רב זביד מתני בן, סבר שרק שמועה אחת היא מדברי אבין בר הונא. קמייתא, דין געגועין, מתני באבין בר הונא. והא: דין לפופי ינוקא, מתני לה בשם רבה בר בר חנה.

דאמר רבה בר בר חנה: לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי.

אמר אביי: אמרה לי אם: כל מנייני כל לחישות שעושים לסגולה, [ונקראו מנייני לפי שכופלים אותם ג' פעמים ויש יותר] מזכירים את שמו של האדם שלוחשים עבורו בשמא. דאימא.

ועוד אמרה: וכל קטרי כל הסגולות שעושין על ידי קשרים בשמאלא.

ואמר אביי: אמרה לי אם: כל מנייני דמפרשי סגולות שעל ידי לחישה חוזרים עליהם מספר פעמים כדמפרשי כפי שכתוב מפורש כמה פעמים לאומרם, ואותם אלו הלחישות דלא מפרשי שלא מפורש כמה פעמים לאומרם יש לאומרם ארבעין וחד זימני.

ואי לא היו מתפכחים משכרונם עדיין מייתי שיעא דדנא היו מביאים מגופה שמכסים בה את פי החבית ושרי ליה במיא, ואמר: כי היכי דליציל האי שיעא שהמגופה נעשית צלולה כל שעה בהיותה במים, כך ליציל המריה דפלניא בר פלניא.

ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: מותר להנק בשבת. מי שהתפרקה חוליא של מפרקת צוארו ונופלת בגרונו תולים אותו בראשו כדי שיהא צוארו נפשט ודומה לחניקה.

ואמר אבין בר הונא אמר רב חמא בר גוריא: לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי, מותר לכרוך בבגדים את התינוק שנתפרקו אבריו בחבלי הלידה, ואין בזה מלאכת מתקן⁽⁹⁰⁾.

רב פפא מתני "בנים". ורב זביד מתני "בן".

רב פפא אמר כי שתי השמועות לעיל העוסקות בקטנים הם מדברי אבין בר הונא משמיה דרב חמא בר גוריא. ורב זביד חולק עליו וסובר שרק שמועה אחת העוסקת בקטנים היא מדברי אבין בר הונא כפי שיבואר להלן.

נראה שהיו גם סממנים המיועדים להפגת שכרות, והפרי מגדים כתב שלפי המגן אברהם היא מותר רק כשיש לו צער מהשכרות כמו שהתירו לסחופי כסא רק כשיש לו צער [שא, מג].

90. הרמב"ם מפרש [כא, לא] גם כאן שההיתר הוא משום שאין אפשרות לעשות פעולה זו על

[קכז] ששאיפת טבק להפגת שכרות מותר משום שהיום הוא מצוי אצל אנשים בריאים לשם תענוג, ולכן מותר היום לשאוף טבק אפילו לצורך רפואת כאב הראש.

המגן אברהם [מה] כתב שההיתר הוא משום שפעולה זו אין דרכה על ידי סממנים, וכמו שכתב הרמב"ם והשו"ע [מג] על הנחת כוס חם על הטבור [הובא לעיל]. אך מהט"ז [הנ"ל]

כנגדו, אלא — והוא, דאיכוון ואיתקל. שכאשר שמו אותו בצדו השני של המשקל של אבן תקומה, הוא היה במשקל מכוון כנגד משקלה, ולא שהיו צריכים להוסיף עליו או לחסר ממנו כדי שיהיה משקלו שווה לה.

בעי אביי: משקל דמשקל, ששקלו דבר כנגד דבר שנשקל כנגד אבן תקומה — מאי, האם יוצאים בו?

ומסקינן: תיקו.

ואמר אביי, אמרה לי אב: לאשתא לחום בת יומא, מידי יום — לישקול זוזא חיוורא צרוף חדש וליזיל למלחתא, בריכות שמייבשים בהם מים לייצור מלח. וליתקול מתקליח מילחא, וישקול מלח כמשקל אותו הזוז, ולצייריה ויצרור את המלח וישימו את הצרור בחללא דבי צואר, תחת גרונו,

תנו רבנן: יוצאין באבן תקומה בשבת, שהיא סגולה לשמירת הריון.

משום רבי מאיר אמרו: יוצאים אף במשקל ששקלו כנגד אבן תקומה, שגם זו סגולה בדוקה⁽⁹¹⁾.

וההיתר לצאת באבן תקומה הוא לא בדוקא לאשה שכבר הפילה — אלא אפילו אשה שלא הפילה מותרת לצאת בו כדי למנוע את החשש שמא תפיל.

וכמו כן לא בדוקא אשה שעוברת יוצאת בו, אלא גם אשה שעדיין אינה יודעת⁽⁹²⁾ שהיא מעוברת, לפי שיש לחשוש לה שמא תתעבר ותפיל.

אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי: זה שיוצאים אפילו בדבר אחר שנשקל כנגד אבן תקומה אינו בכל צורת משקל ששקלו

מועיל או לא? והוא רוצה לפרש שספק הגמרא הוא — האם אשה שנושאת אבן תקומה ומכביד לה הדבר [בצד אחד של הגוף] והיא נושאת בצד השני של גופה אבן נוספת באותו משקל לשווי משקלה אם מותרת לצאת כך בשבת. ואביי מתיר, והוסיף שיהא משקל שניהם שוה ממש שאם האבן הנוספת שוקלת יותר אסור, משום שהתוספת אין בה צורך והיא נחשבת משא.

והספק בגמרא משקל דמשקל מהו — יש לפרש שמדובר שהיא מוסיפה עוד אבן קטנה בנוסף לאבן שנושאת לשיווי משקלה. וסיים שזה נראה דוחק לפרש כך, אבל הוא מסתפק מה הדין באמת — אם מותר לשאת אבן לשיווי משקל כנגד אבן הסגולה או לא.

92. רש"י. ודייק רבי אלעזר משה הורביץ מלשון רש"י שההיתר הוא רק כשיש צורך

ידי סממנים. אך יש פוסקים שסוברים שההיתר הוא רק משום שכך הדרך לעשות לכל תינוק אחרי הלידה ואינו נחשב רפואה, ולכן יש שמתירים דוקא מיד אחרי הלידה. ראה שו"ע [שכט, ט, י] ומגן אברהם שם [יח, יט] ומשנה ברורה [לד — לו].

91. רש"י. והנה אבן תקומה היא סגולה המוטבעת בטבע הבריאה שהיא מועילה ואף שאין אנו מבינים מדוע היא מועילה, וכך מבואר בתשובות הרשב"א [תיג]. אבל האבן ששוקלים כנגדה לכאורה אי אפשר להבין שיש לה איזה כח סגולי על ידי שנמצאה באותו משקל, ובאמת יש כאן בגמרא הרבה דברים שהם לא מרפאים באמת כמו שכתב שם ברשב"א ויבואר להלן.

והשפת אמת הקשה מה הספק של הגמרא, שננסה לראות אם משקלה של האבן תקומה

כשהוא תלוי **בנירא ברקא**, בציצת שעריו.

ואי לא יכול לעשות כן, **ליתוב** שישב **אפרשת דרכים**, וכי חזי **שומשמנא גמלא** נמלה גדולה דדרי שנושאת **מידי**, משהו, **לישקליה ולישדייה** שיקח את הנמלה, וישים אותה **בגובתא דנחשא**, בשפופרת של נחושת, **וליסתמיה באברא**, ויסתמנה בעופרת, **וליהתמי בשיתין גושפנקי**, ויחתום אותה בששים חותמות.

[וכתב רש"י לאו דוקא ששים, אלא שיסתום אותה בסתימות רבות מכל הסוגים, משעוה ומזפת ועופרת וטיט, האחת על השניה].

ולברזוליה, וינענע את הנמלה שבתוך השפופרת מנחושת, **ולידריה**, וישאנה, **ולימא** ליה לנמלה: **טעונך עלי** המטען שאת היית נושאת אני אטען, **וטעונאי עלך**, ומה שאני טוען [דהיינו, החולי שלי] יהיה מעתה טעון עליך. ובזה יסור ממנו החום.

אמר ליה רב אחא בריה דרב הונא לרב

אשי: ודילמא הרי יש לחשוש שמא **איניש** אחרנא **אשכחיה** מצא כבר את הנמלה הזאת **ואיפסק ביה**, והטעינה בדרך הזאת את חוליו, ונמצא שעתה הוא מקבל על עצמו את מטען חוליו של אותו אדם!?

אלא לימא ליה (93) הכי: **טעונאי וטעונך** — עלך. שיהא עליך המשא שלי בנוסף על המשא שלך.

ואי לא — **לישקול כוזא חדתא** כלי חרס קטן חדש **וליזיל לנהרא**, **ולימא ליה** לנהר: **נהרא נהרא**, **אוזפן הלוה לי כוזא דמיא** **לאורחא** עבור האורח [חולי החום] **דאיכלע** לי.

וליהדר שב זימני על רישיה, שיסובב את הכלי עם המים שבע פעמים על ראשו, **ולשדיין ויזרוק את המים אל הנהר לאחוריה**. **ולימא ליה**: **נהרא נהרא**, שקול מיא דיהבת לי, כיון דאורחא דאיכלע לי ביומיה אתא וביומיה אזל.

שנאמרו כאן חקרו הראשונים על טיבם ודנו על ההיתר להשתמש בהם. והאריך בזה הרשב"א בתשובה [ח"א תיג — תיד] וחילקו אותם לשלשה סוגים:

א. דברים אמיתיים שהיו מובנים וידועים איך הם מרפאים ואיך פועלת סגולתם, ויש מהם שהיו מועילים בדרך גשמית וטבעית ויש מהם שהיו פועלים ברוחניות כמו שמפורש בתורה שכישוף [ומנחש ומעונן] היה פועל אצל חרטומי מצרים וכדעת רוב הראשונים שהם דברים אמיתיים [מלבד הרמב"ם בהלכות עבודה זרה [יא, טז] שכתב שכל אלו הם שקר והבל].

ב. סגולות מקובלות בזמנם שלא היה ידוע ומובן איך הם פועלים אלא שראו מתוך הנסיון

בסגולה ובאופן שיש ספק לאשה שמא היא מעוברת ואינה יודעת, אבל אם היא בודאי לא מעוברת אסור. אבל השו"ע [שג, כד] לא חילק וכתב: ואפילו לא נתעברה, והמשנה ברורה [עח] כתב שמותר משום שהסגולה מועילה גם שלא תפיל אחר כך כשתעבר, וכן משמע לשון הגמרא [דלא כרש"י].

93. כתב השפת אמת שכאן מוכח שלא היתה להם מסורת וקבלה על הסגולות האלו אלא ידעו את עקרונות וסיבות הסגולה ועשו לפי הבנתם בסגולה, וכך מבואר גם להלן [סז, א] על הסגולה באמירת הפסוקים על הסנה. והנה בענין הרפואות והסגולות והלחשים